

CSONKA ÉS SÁNTA PAJTÁS

Egyszer volt, hol nem volt, vót egyszer egy király. Annak vót egy gyönyörű szép felesége, de az az asszon nagyon gyönyörű vót. Egyszer nagyon nagy beteg lett. Azt mondja az urának:

— Én most meghalok, de addig meg ne nő(s)l, még olyan szépet nem talász, mint én milyen vagyok, hogy hasonló legyen hozzám!

Az ura szót is fogadott neki, megesküött, mielőtt meg akart halni. Meg is halt az asszony. Nagyon bús lett a király. Azt mondja:

— Milyen ez az élet egyedül?

A királynak vót egy nagyon jó szakácsa, azt mondi:

— Felsőes királyom, mi van veled, hogy mindön nap soványabb és öregöbör vagy?

— Nagy a gondom, mer mögesküöttm a feleségömnek, hogy addig nem esküök meg, még hozzá hasonló szépet nem talállok.

— Na, azon sose búsulj! Majd én segítök rajtad.

— Na, halljuk!

— Elmész óriásországba. Az óriáskirálynak egy olyan szép felesége van, mint a te első feleséged vót. — Lánya, na, nem felesége! — De nehéz próbákat kell ott kiállni. Ha elindulsz, vigyél magaddal három regiment katonát!

Úgy is tett a király. Előrendelte a katonákat, elindult. A katonákat óriásország végén hagyta. Ű csak egyedül ment be óriásországba.

Ahogy bement a királyi palotába, ott vót három aranyoszlop, és ki vót írva, hogy aki bízik az erejében, az az

elsőhöz kösse a lovát, aki nem, az pedig a legszélsőhöz! Hát ő nem bízott az erejében, a legszélsőhöz kötötte a lovát.

Ahogy odakötötte, egy nagyot csendű(l)t az aranyoszlop. Kijött az óriáskirály lánya, de éppen olyan vót, mint az ő felesége. Beszalad a lány, azt mondja:

— Édesapám, megin(t) jött egy bátor vitéz, aki a legszélső oszlophol kötötte a lovát. Úgy látszik, hogy nem bízik az erejében.

— Jó(l) van, édös lányom. Maj(d) kiprobáljuk.

Bemén a király. Mondja, hogy mi járatban van.

— Jó, királyi pajtásom, én neköd adom a lányomat, csak ha kiállod a próbát, amit a lányom kíván.

Azt mondi a király, mindönt kiáll.

Behozzák a királykisasszonnak a puskáját, aki akkora vót, hogy ütüle tízszer nagyobb vót, hogy tegye a vállára! Behozták a tarsolyát, azt kösse föl! De bizon annak akkora szíja vót, hogy ő elveszött benne. Kihozták a királykisasszonnak a lovát, amely akkora vót, mint egy ház, hogy üljön a hátára! Az úgy fickándozott, hogy nem birt a hátára ű(l)ni.

Azt mondi az óriáskirály:

— Ilyen gyávának csak nem adom a lányomat!

Hát a király nem ment haza. A szakács hiába várta. Csiná(l)tatott a szakács magának királyi ruhát. Ő is elővett hét regement katonát, elindu(l)t óriásországba. Ő is kint hagyta az óriásország végin a katonákat.

Mikor bement a királyi palotába, a legelső aranyoszlophol kötötte a lovát. Szintén nagyot csendű(l)t az aranyoszlop. Kiszalad a királykisasszony:

— Na végre! Jött egy bátor vitéz, aki bízik az erejében!

Az ő vót királya, a szakácsnak, az vót az óriáskirálynak az ígás kocsisa. És ott az egyik aranyoszlopon lógott egy király szintén, aki ment szerencsét próbá(l)ni.

Behívja a király a szakácsot, aki királyi ruhában vót. Azt mondja:

— Mit akarsz, pajtásom?

— A lányodat akarom feleségül venni.

— Jó, csak ha kiállod, amit a lányom parancsol.

Erre behozták a lánynak a puskáját. De ő nem ije(d)t meg tüle, hogy nagy, fölrette a vállára. Behozták a lánknak a tarsolyát. Azt is! Kivezették a lovat, ű csak fölugrott a hátára, és úgy kiugratott a paripán, hogy többet a király nem is látta.

Sírt az óriáskirálynak a lánya: Na, most az egyszer jött egy bátor vitéz, azt se láthati többet! — De erre, mire sírt, má(r) vissza is ment. Azt mondi:

— Na, mos(t) megtartsunk a lakodalmat.

Azt mondi a király, hogy még mos(t) nem, egy-két hetet várjanak!

Ahogy jár följobb-alább, betéved az igáskocsis-istállóba. Megismeri ott az ű gazdáját. Azt mondja:

— Rögtön vedd rád az én királyi ruhámat, én rám vöszöm a te kocsisruhádat. Én má(r) meg is kértem a királykisasszont, össze is mátkásodtam vele. Te csak menj, és légy ott vele!

Úgy is tett a király. Mindön gondó(l)kozás né(l)kű(l) rávötte a szakács királyi ruháját, fölment a palotába, de semmit nem vettek észre. Meg is vót az eskü. Azt mondi az óriáskirály:

— Na most elmehetnél, fiam, haza, és megnézhetnéd országodat.

A király lemönt az igáskocsis-istállóba, mögkérdozte az igáslovak gazdáját, hogy mos(t) mi(t) csiná(l)jon?

— Csak menj haza, felségös királyom! A király maj(d) neköd ígér egy szép aranlovat, aranhintót, de te ne fogadd el! Te csak kérd az igáslovakat meg az igáskocsist!

Úgy is tett a király. Fölment a palotába. Na mos(t) má(r) indú(l)nak haza. Azt mondja neki az apósa:

— Amelyik lovakat akarod, azt fogasd be!

— Én csak az igáslovakat akarom, mer(t) az én országom nagyon messze van. Meg az igáskocsist.

— Mér(t) az igáskocsist? Hát van itten másik embör is . . .

Erre a király egyet lütt, és lelütte az oszloprú(l) azt az embört, aki föl vót akasztva, úgyhogy a lábát talá(l)ta el neki. Az onnan kibicögött, kívánszorgott és elment.

El is indú(l)tak szépen haza, az igáskocsis is ment velük. Azt mondja a királynak:

— Kedves királyom, majd a feleségöd egy rózsáskertné(l) három rózsát kér, de te ne á(ll)j meg, csak hajts tovább!

Kiértek a faluba, odaértek a rózsakerthő(z). A királyné könyörgött az urának, hogy szakítson neki három rózsát, de az azt mondta, hogy:

— Csak hajts tovább! Nem érünk rá rózsát sze(d)ni.

Mer(t) még annyi ereje lett vóna a királykisasszonnak, hogyha azt a három rózsát leszakította vóna, hogy nem bírtak vóna vele.

Így a kocsis továbbhajtott. Míkor hazaértek, a kocsis csak tovább kocsis lett.

A király meg királyné összevesztek. Azt mondja a király:

— Te János, én nem bírok evvel az asszonnyal. — Mer(t) erősebb vót náláná(l), megverte az urát.

Erre fölkészü(l)tt a János királyi ruhába. Fölment, jó(l) összeverte a királynak a feleségit.

Pár nap mu(í)va egy öregasszony betéve(d)t a királyi kastélyba, aki elárú(l)ta a királynénak, hogy nem az ura verte meg, hanem a kocsis. Erre a királyné nagyon dühös lett, de nem szó(l)tt semmit, mer(t) az öregasszony azt mondta neki, hogy tegye betegnek magát.

A király elutazott országgyűlésre. Mire visszaért, a felesége nagy, halálos beteg vót. Kérdözte, hogy mi a baja? Az meg azt mondta, hogy meghal. Odahívtak mindönféle

tudós doktorokat, de senki nem segített rajta. Azt mondja a királyné:

— Meggyógyulok, kedves uram, ha a kocsisnak levágatod a bal karját, kivetetöd a szivét, és mögsüttetöd neköm. Ha én az(t) megeszöm, mindjár(t) meggyógyulok.

Nagyon búsú(l)t a király. Lemegy az istállóba, de nagyon szomorú. Kérdözi a kocsis:

— Mi a bajod, királyom?

De az nem felel semmit.

— Tudom, hogy mi a feleségöd kívánsága, csak teljesítsd neki! Én azt nem bánom, ha a bal karomat le is vágatod, csak a szivemet ne vágasd ki. Jó lesz az én szivem helyött egy éves malacnak a szive is.

— Nem haragszol meg rám, János?

— Nem!

Le is vágta neki a bal karját. Levágott egy éves malacot, megsütötte a szivét, és Jánosnak a karját. Fölvitte a feleségének. Az meg azt mondta:

— Nem kell neköm se a szive, se a karja, csak ha elpusztítod a háztú(l). Maj(d) most adok én neköd!

Elövette a királyt, azt jó(l) megverte. Fölkészítötte kondásruhába, azt a malacokat kellött neki őrizni a páskomon.* A királynak jó mestörsége vót.

Ez a Csonka ahogy ment, összetalá(l)kozott avval a Sántával, akit lelött az oszloprul. Azt mondja:

— Hova, merre, földi?

— Bujdosok, földi.

— Hát legyünk akkor jó barátok!

Össze is csaptak szépen, egymást el nem hagyták. Együtt mentek mindenhova. Bementek egy nagy erdőbe, ottan csi-lak egy nagy fakalebát. Ott dolgoztak ketten.

Egyször azt mondi a sánta:

* legelőn.

— Te, úgy elkelne nekünk etten egy asszony, aki sütné főzne ránk, meg mosna.

Azt mondi a Csonka:

— Tényleg. Hozzunk egyet!

— De hunnan?

— Majd én mindjárt megmondóm. Csináljunk egy fakocsit! Ha neköm nincs is egy kezem, de azért egyikkel tudom húzni, mer(t) a lábam jó.

Meg is csinál(t)ák a kocsit. A Sánta beleű(l)t a kocsiba, a Csonka meg húzta. Bementek egy királyi városba. Ott á(l)tak a templom előtt, ahol a kúdúsok. Azt mondja a Csonka:

— Most vigyázz, mer(t) majd jön egy királyné három lányával, az mindön szegénynek ad. Mikor a legkisebb királykisasszony adi a pénzt, akkor ragadd el, aztán tedd a kocsiba, én mög elfuttatlak bennetöket.

Úgy is vót. Mikor a legkisebb királykisasszony adta a pénzt, akkor Sánta elkapta, beletette a kocsiba, a Csonka meg elszaladt velik.

Odaértek az erdőbe az ő helyükre. A királykisasszonnak tetszött az a kis ház. Azt mondi neki a Csonka:

— Ne fé(l)j, mi tégöd nem bán(t)sunk, csak süssélfőzzél ránk!

Tetszött a királykisasszonnak ott. Nagyon szép kövér meg piros lett.

Egyszer odatéved egy vén boszorkány. Elkez(d)te nyuzgó(l)ni* a királykisasszont. Fogyott a királykisasszony, soványodott, halványodott. Azt mondja a Csonka:

— Sánta pajtás, vetted-e észre, hogy a mi királykisasszonyunk szömlátomást elfogy? Pedig milyen jó élete, milyen jó helye van neki.

— Látom, figyelöm. Én nem tom, mivé lett ez a szép lány?

* sanyargatni.

— Majd én meglesöm, én belű(l) búvok el a szobába — a Sánta mondta —, te meg maradjt kint! Maj(d) valamit észrevöszök, akkor neköd szölok.

Jö(l) is van. Eljött a másnap. Mint hogyha űk elmentek vóna, a lány nem vette észre. A Sánta az elbú(j)t a gunyhóba, a Csonka meg kint bútt el.

Egyször gyün a vén boszorkány. Amint ránízött a lányra, az csak elesött, ő meg ráfeküdt, a boszorkány, aztán szívta a jó, drága piros vérét.

Sánta möglátta, előugrott. Megfogta a vén boszorkányt, ütötte, szoritotta, zúzta, de annak semmi se vót, mert a szuszt nem tudta belüle kiszorítani.

Bejött a Csonka is, mind a ketten ütötték a szülét.

— Ne üssetök, ne üssetök! Elvezetlek bennetöket egy olyan forráshol, ahol egyitöknek lába nő, a másitöknak keze.

Nem is bánították.

Ahogy odaérnek a forráshol, a Sánta mindjá(rt) bele akarta mártani a lábát, de a Csonka nem engedte neki.

— Várj, maj(d) kipróbáljuk, hogy nem-e hazudott?

Fogott egy szép zöd ágat, beletette a vízbe — az tisztára elégett.

— Látod, most beletötted vóna a lábod, az is tisztára elégött vóna!

Megin(t) ütötték tovább a szülét. Azt mondja a szüle:

— Ne bántsatok! Elvezetlek most az igazi forráshol.

Elvezette a másodík forráshol. Abba megin(t) bele akarta a Sánta mártani a lábát, de a Csonka nem engedte neki. Ezt is kipróbá(l)ta, beletett egy szép zö(l)d ágat, az úgy meggörbű(l)t, mint egy kű(l)cs. Azt mondja:

— Látod, mastan a te másik lábad is meggörbű(l)t vóna! Mi lenne veled?

Ütötték tovább a szülét. Azt mondja a szüle:

— Ne bántsatok, ne bántsatok! Most az igazihol elvezetlek benneteket.

Mikor a harmadik forráshol értek, oda megin(t) csak be akarta tenni a Sánta a lábát, de a Csonka nem engedte neki. Ezt úgy próbá(l)ták ki, hogy ebbe egy száraz ágat tettek. És az a száraz ág egy szép zó(l)d ág lett. Csonka mindjá(rt) beletette a kezét, a Sánta meg a lábát. A Sántának lába nőtt, a Csonkának meg keze.

Akkor a szülét megin(t) csak tovább ütötték, nem engedték el. Addig ütötték, még csak a szuszt ki nem szorították belüle. Mikor a szüle meghalt, akkó(r) visszavitték az első forráshol, aztán beledobták. Azt mondi:

— Mit kínlódjunk veled, még temessünk is? Hadd égjön a fenébe!

Mikor beledobták, jaj, nagy csoda történt! A víz a forrásból mint kiapadt, a szülét nem égette szét. Visszavitték a második forráshol. Mikor beledobták abba is, a víz abbu(l) is mind kiapadt. Elvitték a harmadik forráshol. Mikó(r) abba beledobták, elégött a szüle. (Ak)kó(r) majd küvé meredtek, hogy hát most ami vót az első, az lett az utolsó. No, de ők örü(l)tek, hogy megvan a lábja is meg a keze is mind a kettőnek.

Mikó(r) visszamentek a gunyhóba, a királykisasszon hét-szörte szebb lett. Kérdőzték a királykisasszont, hogy melyiket szereti jobban? Azt mondja: hát ű mind a kettőt egyformán. De mégis melyikből húz jobban? Hát csak nem akarta megmondani a királykisasszony. Azt mondja:

— Ne fárasszunk tovább, maj(d) hó(l)nap megin(t) megkérdezzünk. — Elmentek tovább dolgozni.

Eljött a másnap. Megin(t) megkérdezték a királykisasszont, de csak megin(t) azt felelte, amit előbb. Nem akart a(z) egyiknek se véteni.

Azt mondi Csonka:

— Csak egész bátran mondd meg, nem sértődünk meg, ha engöm választol, vagy ha a barátomat!

Azt mondi a királykisasszony:

— Hát akkor én téged választalak, Csonka pajtás.

A Sánta ezön nagyon elszomorodott. Azt mondja neki a Csonka:

— Ne szomorkodj! Maj(d) neköd is keresünk egy aszszont.

Hát még jó darabig ott vótak abban az erdőben. Egyször a Csonkának valami eszébe jutott:

— Te Sánta! Bemenjünk most a városba. Csináltatok neköd is meg magamnak is királyi ruhát, meg a királykisasszonnak is.

Be is mentek a városba. Megcsiná(l)tatták a ruhát, föl-
ő(l)töztek. Azt mondja a királykisasszonnak:

— Te jó sűrűn fátyolozd le az arcodat. — De nem mon(d)ta neki, hogy hová mennek. Igenyöst a királykisasszonnak az anyjához mentek, az egy özvegy királyné volt.

Ahogy odaérnek, hát a legöregebbik láznak akkor vót a kérője. A Sánta mindjárt megkérte a középsőt. Azt mondja:

— Nincsen még egy lány?

— Vót, de ellopta két kódis.

— Hát hogyan lopta el?

Elmesé(l)te a királyné, hogy hogyan és mikor. Erre levette a királykisasszony a fátyú(l)t. Mikó(r) möglátta a királyné, hogy megvan mind a három lánya, akkor azt mondta:

— Na, legyön tietök! Még legyön tietök a királyság, mer(t) én is örömben meghalok.

A királyné meghalt, ők meg nagy lakodalmat csaptak. El is felezték szépen a királyságot, meg is egyeztek.

Egyször azt mondja a Csonka:

— Elmegyök én a vót királyomhoz.

De a felesége is nagyon szeretött vóna vele menni.

— Ne gyere te, picikém, te csak maradjá(l) itthon!
Majd én egy pár nap mulva visszajövök.

El is ment a király. Ahogy beér az ő volt királya városába, hát a falu végén megláti a királyt, hogy őrzi a malacokat:

— Jó napot, fenséges királyom!

— Adjon Isten! De én nem vagyok király. Én kondás vótam, meg kondás is maradok.

— Az nem lehet, mer(t) te nem vótá(l) kondás, nem is leszöl kondás. Gyere, ü(l)j föl a hintómra!

Föl is ű(l)t a hintóra. Bevitte szépen a városba. Bementek a királyi palotába, fölmentek a királynéhez. Királyné káromkodott az urára, ütötte-verte, hogy hogy mert hazamenni?

Azt mondí a csonka király:

— Hallgass! Én vagyok az a Csonka, aki tégöd megvertelek valaha.

Királyné nagyon megijedt. A Csonka bizon elővette, jó alaposan elagyabugyálta. Kedvezött is az urának a királyné. Jó meleg vízbe megfürdette, fölő(l)töztette királyi ruhába.

Ez meg szépen visszament az országba. Űgy é(l)tek, mint a gilicemadarak, ha meg nem haltak.